

Ρευματοειδής αρθρίτιδα και περιοδοντική νόσος: βιολογικές, κλινικές και θεραπευτικές σχέσεις

Rheumatoid arthritis and periodontal disease: biological, clinical, and therapeutic relations

Νίκη Μ. Μουτσοπούλου¹, Κλειώ Π. Μαυραγάνη²
¹Εθνικό Ινστιτούτο Οδοντιατρικής και Κρανιο-
προσωπικής Έρευνας, Bethesda, MD, ΗΠΑ,
²Τμήμα Πειραματικής Φυσιολογίας, Ιατρική
Σχολή Πανεπιστημίου Αθηνών, Αθήνα, Ελλάδα

Niki M. Moutsopoulos¹, Clio P. Mavragani²
¹National Institute of Dental and Craniofacial
Research, Bethesda, MD, USA, ²Department of
Experimental Physiology, School of Medicine,
University of Athens, Athens, Greece

Περίληψη

Την προηγούμενη δεκαετία πραγματοποιήθηκε πλήθος κλινικών και επιδημιολογικών μελετών για να διερευνηθεί η πιθανή συσχέτιση περιοδοντικής νόσου και ρευματοειδούς αρθρίτιδας (ΡΑ). Η πλειοψηφία αυτών των μελετών υποδηλώνει ότι οι ασθενείς με ΡΑ παρουσιάζουν αυξημένο επιπολασμό περιοδοντίτιδας και απώλειας δοντιών. Ωστόσο, λόγω της μεγάλης ανομοιογένειας στο σχεδιασμό των ερευνών, η βαρύτητα της συσχέτισης παραμένει ασαφής. Επιπλέον, οι περισσότερες διαθέσιμες μελέτες είναι συγχρονικές και συνεπώς, δεν μπορεί να εκτιμηθεί η χρονική συσχέτιση μεταξύ περιοδοντίτιδας και ΡΑ. Νέα στοιχεία υποδεικνύουν ότι η λοίμωξη από το παθογόνο *Porphyromonas gingivalis*, ένα μικρόβιο που εμπλέκεται έντονα στη χρόνια περιοδοντική νόσο, μπορεί να έχει άμεσο ρόλο στην αιτιολογία και παθογένεια της χρόνιας φλεγμονώδους αντίδρασης στη ΡΑ. Επιπρόσθετοι, μη αιτιολογικοί άξονες περιλαμβάνουν γενετικούς, περιβαλλοντικούς, και συμπεριφορικούς παράγοντες οι οποίοι είναι κοινοί και στις δύο παθολογικές καταστάσεις. Οι μηχανισμοί που εμπλέκονται στη φλεγμονώδη οστική καταστροφή συνδέουν τις δύο παθήσεις, υποδεικνύοντας πιθανούς κοινούς θεραπευτικούς στόχους και ερευνητικές επιδιώξεις.

Περιοδοντολογικά Ανάλεκτα 2009; 20:135-148

Λέξεις κλειδιά: περιοδοντική νόσος, ρευματοειδής αρθρίτιδα, *Porphyromonas gingivalis*, κυτοκίνες, χρόνια φλεγμονή, βιολογικές θεραπείες

Abstract

A number of clinical and epidemiological studies have been conducted in the past decade to investigate a possible association between periodontal disease and rheumatoid arthritis (RA). The majority of such studies indicate that patients with RA have an increased prevalence of periodontitis and tooth loss. However, because of the great variability in study designs, the strength of the association remains unclear. Furthermore, most available studies are cross-sectional, and therefore the temporality of the association between periodontitis and RA cannot be evaluated. Emerging evidence indicates that infection with *Porphyromonas gingivalis*, a bacterium highly implicated in chronic periodontal disease, might have a direct role in the etiology and pathogenesis of the chronic inflammatory response in RA. Additional noncausal pathways include genetic, environmental, and behavioral factors that are common to both conditions. Linking both disorders are the pathways involved in inflammatory bone destruction, suggesting possible shared therapeutic targets and research aims.

Analecta Periodontologica 2009; 20:135-148

Key words: periodontal disease, rheumatoid arthritis, *Porphyromonas gingivalis*, cytokines, chronic inflammation, biological therapies